

України. Вища освіта України. 2006, Т. 3. С. 136–142.

7. Освіта дорослих: енциклопедичний словник [Текст] / за ред. В.Г.Кременя, Ю.В. Ковбасюка; [упоряд.: Н.Г. Протасова, Ю.О. Молчанова, Т.В. Куренна; ред. рада: В.Г. Кремень, Ю.В. Ковбасюк, Н.Г. Протасова та ін.]; акад. пед. наук України, Нац. акад. держ. упр. При Президентові України [та ін.]. К.: Основа, 2014. 496 с.

8. Освіта дорослих в перспективі змін: інновації, перспективи, прогнози: монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. С. 68–77.

9. Протасова Н.Г. Актуальні проблеми теорії і практики управління освітою дорослих в Україні. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2013, Вип. 7. С. 149–159.

10. Управління якістю освіти. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 945–947.

УДК 378.014

М.М.Малинка,
старший викладач кафедри
гуманітарно-мистецьких дисциплін
та технологій легкої промисловості
Київського національного університету технологій
та дизайну, м. Київ

АДАПТАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ ДИДАКТИЧНИХ СИСТЕМ Я.КОМЕНСЬКОГО, Й.ПЕСТАЛОЦЦІ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Актуальність проблеми дослідження. Одне із ключових завдань педагогіки – виховання цілісної, моральної, духовної особистості, здатної реалізувати свій потенціал навіть у складних життєвих умовах. Це питання актуальне і для сучасного викладача, і для доби, в якій жили й творили Я.Коменський (XVII ст.) та Й.Песталоцці (XVIII – XIX ст.).

Для педагога будь-якого сторіччя важливо обрати правильну методику викладання дисципліни, щоб найзрозуміліше донести до студента глибину предмета, допомогти засвоїти матеріал, виробити певні необхідні навички. А це залежить від вибору викладачем дидактичної системи, яку він буде запроваджувати у власній педагогічній діяльності.

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Звернення сучасних викладачів до традиційних дидактичних систем минулого свідчить не про недостатній розвиток педагогіки сьогодні, а про ґрунтовність розробки класичних систем, отже, і про велич постатей їхніх авторів. Такими титанами педагогічної майстерності можна вважати Я.Коменського та Й.Песталоцці, чії праці надихають вже не одне покоління науковців. Серед сучасних дослідників можна назвати наукові розвідки А.Зимульдінової, І.Кутняка, Г.Філь; Ю.Кузьмінської, Н.Лосєвої, В.Лучкевич та ін.

Основна ідея, положення, висновки дослідження. Метою дослідження є показ неперервності основних положень дидактичних систем Я.Коменського та Й.Песталоцці з сучасною педагогікою. Для Я.Коменського було очевидним, що людина – це частина природи, а тому повинна жити за її законами. Таким чином, педагог утвердив у педагогічній науці принцип природовідповідності, який отримав у подальшому свій розвиток у поглядах Ж.Ж. Руссо, Й.Песталоцці, К.Ушинського [1, 290].

Розробляючи принцип природовідповідності, Я.А. Коменський використовував індуктивний метод Бекона. «Цей метод дає змогу послідовно вивчити логічні процеси переходу від знання про одиничне до знання про загальне, встановити обґрунтованість гіпотез, що висуваються на основі відомого знання» [4, 14].

Чеський педагог наполягав на тому, що виховання особистості повинно складатися з трьох частин: оволодіння мудрістю завдяки розумовому вихованню та освіті (все знати про себе і про навколишній світ); оволодіння доброчесністю через моральне виховання (зовнішня і внутрішня вихованість); оволодіння благочестям шляхом релігійного виховання (внутрішнє шанування Бога) [2, 36].

Зрілу, сформовану людину Я.А. Коменський порівнював зі старим деревом. Воно (дерево) не «...допускає зміни свого вигляду ... легше ламається, ніж випростовується», а при пересаджуванні старих дерев і прищепленні їм родючості «мистецтво садівництва має нікчемну силу» [1, 290].

Завдання сучасних освітніх закладів – виховати різнобічно розвинену особистість, гуманну, трудолюбиву людину, носія духовних цінностей народу. Виховання такої особистості можливе лише за умови ведення навчання рідною мовою. Ці ідеї залишаються основоположними в українській педагогіці і сьогодні. Це такі принципи, як «принцип науковості, міцності знань, свідомості та активності, наступності та систематичності, наочності тощо» [1, 292].

У вищій школі важливим сьогодні є добір таких активних методів і форм навчання, про які ще в минулі часи висловлювався Я.А. Коменський. Це навчальна дискусія, дидактична гра, метод аналогій та ін. [1, 293].

Педагогічна концепція Й.Песталоцці ґрунтується на вікових особливостях учня, студента. Виходячи з цього мислитель у своїй творчості веде мову про розвивальний характер навчання. Й.Песталоцці вважав, що мета педагога полягає в тому, щоб розвивати розумові здібності особистості, прищеплювати йому навички, які допоможуть самостійно розв'язувати завдання, що виникатимуть в процесі навчання. Як і Я.Коменський, Й.Песталоцці вважав, що навчання за своєю суттю повинно бути природовідповідним і сприяти розвитку тих здібностей, котрі закладені в природі учня чи студента [3]. Не останню роль у навчальному процесі Й.Песталоцці відводив наочності, стверджуючи, що це сприяє розвитку спостережливості, вмінню виявляти ознаки та співвідношення предметів [3].

Сторіччя, що відділяють сучасну педагогіку від традиційних дидактичних систем Я.Коменського та Й.Песталоцці, довели ґрунтовність поглядів обох мислителів на мету, завдання та методи, котрими необхідно користуватися викладачеві для максимального досягнення результату; показали взаємозв'язок їхніх концепцій з народною педагогікою, а також умотивували необхідність того, що учні, студенти повинні не лише володіти теоретичними, але й практичними навичками навчання.

Основні результати та їх практичне значення.

Саме тому перед сучасними педагогами стоїть завдання адаптувати класичні системи до сьогоднішніх реалій. Адже проблеми, що хвилювали Я.Коменського та Й.Песталоцці, кидають виклик і сучасним освітянам, зокрема представникам вищої школи. Серед них варто звернути увагу на такі, як використання принципу природовідповідності в сучасному навчальному процесі, вмілому підборі методів і форм навчання, систематичності в процесі засвоєння матеріалу, розвиваючому навчанню, необхідності використання наочності тощо. Проте це потребує ретельних досліджень у подальшому.

Література

1. Зимульдінова А. Внесок Яна Амоса Коменського у розвиток сучасних освітніх закладів України. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2013. Випуск 45. С. 288–295.

2. Кузьмінська Ю. Ян Амос Коменський – основоположник нової прогресивної педагогічної системи, великий гуманіст і мислитель. Педагогічний часопис Волині. 2016. № 2(3). С. 34–40.

3. Лосева Н. Витоки самореалізації в зарубіжній педагогіці XVIII – XIX століть [Електронний ресурс]. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. 2006. Випуск 15. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/15/visnuk_25.pdf

4. Лучкевич В. До питання коменологічних студій в Україні. Історико-педагогічний альманах. 2008. №2. С. 13–19.

УДК 371.487

Г.Ю.Суріна,

кандидатка філософських наук,
доцентка кафедри філософії освіти,
теорії й методики суспільствознавчих предметів
Миколаївського обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти,
м. Миколаїв

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Актуальність проблеми дослідження. Аксиологічна складова сучасного освітнього процесу орієнтується на Концепцію «Нова українська школа», яка проголошує наступні засади: формування демократичної культури і впровадження демократичних цінностей в освіті; підкреслення цілісності людської особистості у трьох сферах «Я – відчуваю, думаю, дію»; проголошення презумпції талановитості дитини, поваги до її честі та гідності; впровадження педагогіки партнерства, ґрунтованій на взаємній довірі та взаємній відповідальності суб'єктів освітнього процесу; реалізація компетентнісного підходу, під яким розуміється поєднання знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, що визначає здатність особи успішно діяти у нових та непередбачуваних умовах.

Аксиологічний підхід (від грець. *ἀξιος* – гідний, цінний) є суттєвою складовою компетентнісного підходу. Він втілює ціннісний аспект людського існування в освіті, який спрямовує учасників освітнього процесу на свідоме розуміння цінностей власного існування та інших людей.

Отже, педагогічна аксіологія – розділ знань про цінності освіти, їх природу, функції, структуру, взаємозв'язки. Педагог постає головним актором, що створює ситуації аксіологічного змісту в процесі навчального діалогу, гри, комунікативного тренінгу на основі свободи вибору, можливості повноцінного обговорення пропонуваніх варіантів, відсутності тиску й авторитарності.

У проєкті реформи української освіти педагогічна аксіологія затверджує орієнтацію на гуманістичний світогляд, ядром якого постає принцип людиноцентризму. Людиноцентричний гуманізм як система поглядів: затверджує самоцінність особистості, її право на свободу, прояви власних здібностей; визначає благо всіх і кожного критерієм оцінки соціальних інститутів; принципи рівності, справедливості, людяності стають бажаною нормою відносин між людьми [3].

Стан розроблення проблеми в науці і практиці. Доробок у сфері аксіології презентований головним чином західною філософською та культурологічною думкою, зокрема, працями М.Вебера, В.Віндельбанда, М.Гартмана, Г.Рікєрта, В.Дільтея, Е.Кассіра, Е.Гусерля, Г.Зіммеля, А.Швейцера, О.Шпеглера, А.Тойнбі, К.Ясперса та ін. Значимими для аксіології є культурологічні дослідження російських вчених, таких як М.Бахтін, М.Бердяєв,